Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2017. gada 8. jūnijā*

[Teksts labots ar 2017. gada 12. jūnija rīkojumu]

[Teksts labots ar 2017. gada 14. septembra rīkojumu]

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Jurisdikcija, nolēmumu atzīšana un izpilde laulības lietās un lietās par vecāku atbildību – Starptautiskā bērnu nolaupīšana – 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencija – Regula (EK) Nr. 2201/2003 – 11. pants – Pieteikums par atgriešanos – Zīdaiņa "pastāvīgās dzīvesvietas" jēdziens – Bērns, kurš saskaņā ar vecāku gribu ir dzimis dalībvalstī, kas nav viņu pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts – Bērna pastāvīga uzturēšanās savas dzīves pirmajos mēnešos viņa dzimšanas dalībvalstī – Mātes lēmums neatgriezties dalībvalstī, kurā bija laulāto pastāvīgā dzīvesvieta

Lieta C-111/17 PPU

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Monomeles Protodikeio Athinon* (Atēnu pirmās instances tiesa, tiesnesis vienpersoniski, Grieķija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 28. februārī un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 7. martā, tiesvedībā

OL

pret

PQ.

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*] (referents), tiesneši M. Bergere [*M. Berger*], A. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], E. Levits un F. Biltšens [*F. Biltgen*],

ģenerāladvokāts N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretāre L. Hjūleta [*L. Hewlett*], galvenā administratore,

ņemot vērā iesniedzējtiesas 2017. gada 28. februāra lēmumu par steidzamības tiesvedības piemērošanu lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar Tiesas Reglamenta 107. pantu, kas Tiesā iesniegts 2017. gada 7. martā,

ņemot vērā piektās palātas 2017. gada 16. marta lēmumu apmierināt šo pieteikumu,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 4. maija tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – grieķu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– *OL* vārdā – *C. Athanasopoulos* un *A. Alexopoulou*, *dikigoroi*,

– *PQ* vārdā – *S. Sfakianaki*, *dikigoros*,

– Grieķijas valdības vārdā – *T. Papadopoulou*, *G. Papadaki* un *A. Magrippi*, pārstāves,

– [ar labojumiem, kas izdarīti ar 2017. gada 14. septembra rīkojumu] Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *S. Brandon*, pārstāvis, kam palīdz *E. Devereux*, *QC*,

– Eiropas Komisijas vārdā – *M. Konstantinidis* un *M. Wilderspin*, kā arī *A. Katsimerou*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2017. gada 16. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes 2003. gada 27. novembra Regulas (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.) 11. panta 1. punktu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *OL* un *PQ* saistībā ar *OL* pieteikumu par viņu bērna, kurš atrodas Grieķijā, dalībvalstī, kurā šis bērns ir dzimis un uzturas kopā ar savu māti, atpakaļatdošanu uz Itāliju, proti, dalībvalsti, kurā bija [laulātā] pāra pastāvīgā dzīvesvieta pirms bērna dzimšanas.

Atbilstošie tiesību akti

Starptautiskās tiesības

3 Hāgā 1980. gada 25. oktobrī noslēgtās Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (turpmāk tekstā – "1980. gada Hāgas konvencija") mērķis, kā izriet no tās preambulas, tostarp ir starptautiski aizsargāt bērnus no nelabvēlīgās ietekmes, ko radījusi viņu nelikumīga aizvešana vai aizturēšana, un izstrādāt rīcību, kas nodrošinātu ātru [tūlītēju] atgriešanos viņu pastāvīgās dzīvesvietas valstī. Šo konvenciju ir ratificējušas visas Eiropas Savienības dalībvalstis.

4 1980. gada Hāgas konvencijas 1. pantā ir paredzēts:

"Minētās Konvencijas mērķi ir –

a) nodrošināt bērnu, kuri nelikumīgi aizvesti uz vai aizturēti kādā no Līgumslēdzējām Pusēm, ātru atgriešanos;

b) nodrošināt to, ka tiesības uz aizbildnību un apmeklēšanu [aizgādības un saskarsmes tiesības] saskaņā ar vienas Līgumslēdzējas Puses likumiem tiek respektētas arī citās Līgumslēdzējās Pusēs."

5 Šīs konvencijas 3. pantā ir noteikts:

"Bērna aizvešana vai aizturēšana tiek uzskatīta par nelikumīgu, ja –

a) saskaņā ar tās valsts likumdošanu, kurā bērns pastāvīgi dzīvoja tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas, tas ir personas, institūcijas vai kādas citas iestādes, vienas pašas vai kopīgi, tiesību uz aizbildnību [aizgādības tiesību] pārkāpums;

b) aizvešanas vai aizturēšanas brīdī persona, institūcija vai kāda cita iestāde, viena pati vai kopīgi, šīs tiesības faktiski realizēja vai būtu realizējusi, ja to nekavētu aizvešana vai aizturēšana.

Šī panta a) apakšpunktā minētās tiesības uz aizbildnību [aizgādības tiesības] var tikt nodibinātas ar likumu, ar tiesas vai administratīvu lēmumu vai ar vienošanos, kurai saskaņā ar attiecīgās valsts likumdošanu ir juridisks spēks."

6 Šīs pašas konvencijas 5. panta a) punktā ir paredzēts, ka "tiesības uz aizbildnību [aizgādības tiesības]" ietver tiesības, kas attiecas uz rūpēm par bērnu un, it īpaši, uz tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu.

7 Tās pašas konvencijas 8. pantā ir paredzēts:

"Jebkura persona, institūcija vai cita iestāde, kas paziņo par bērna aizvešanu vai aizturēšanu, pārkāpjot tiesības uz aizbildnību [aizgādības tiesības], var iesniegt pieteikumu palīdzības saņemšanai bērna pastāvīgās dzīvesvietas Centrālajai Iestādei vai jebkuras citas Līgumslēdzējas Puses Centrālajai Iestādei, lai nodrošinātu bērna atgriešanos.

[..]"

8 1980. gada Hāgas konvencijas 11. panta pirmajā daļā ir paredzēts, ka Līgumslēdzēju Pušu tiesām vai administratīvajām iestādēm, veicot bērna atgriešanās procedūru, ir jārīkojas ātri.

Savienības tiesības

9 Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 12. un 17. apsvērumā ir noteikts:

"(12) Šajā regulā noteiktais piekritības pamats lietās par vecāku atbildību ir izveidots, ņemot vērā bērna intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka piekritība ir, pirmkārt, bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstij, izņemot dažus gadījumus, kad pastāvīgā dzīvesvieta mainīta saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība.

[..]

(17) Ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, nekavējoties jāpanāk bērna atpakaļatdošana [atgriešanās], un šai nolūkā piemēro 1980. gada [..] Hāgas konvenciju, kuru papildina šīs regulas noteikumi, jo īpaši tās 11. pants. [..]"

10 Šīs regulas 2. pantā ir ietvertas šādas definīcijas:

"[..]

7) ar terminu "vecāku atbildība" saprot visas tiesības un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai bērna īpašumu, kuras piešķir fiziskai vai juridiskai personai ar spriedumu, likumu izpildi vai nolīgumu, kam ir juridisks spēks. Jēdziens ietver uzraudzības [aizgādības] tiesības un saskarsmes tiesības;

8) ar terminu "persona, kam ir vecāku atbildība" saprot jebkuru personu, kam ir vecāku atbildība par bērnu;

9) termins “uzraudzības tiesības [aizgādības tiesības]” ietver tiesības un pienākumus, kas attiecas uz rūpēm par bērnu, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu;

[..]

11) ar terminu “nelikumīga aizvešana vai aizturēšana” saprot bērna aizvešanu vai aizturēšanu, ja:
   a) ar to tiek pārkāptas uzraudzības [aizgādības] tiesības, kas iegūtas ar spriedumu, likumu vai nolīgumu, kuram ir juridisks spēks saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas;

   un

   b) aizvešanas vai aizturēšanas laikā uzraudzības tiesības atsevišķi vai kopīgi tika faktiski īstenotas, vai arī tās tiktu šādi īstenotas, ja nebūtu notikusi aizvešana vai aizturēšana. Uzraudzību [aizgādību] uzskata par kopīgi īstenotu, ja saskaņā ar lēmumu vai likumu viena persona, kam ir vecāku atbildība, nevar lemt par bērna dzīvesvietu bez citas personas piekrišanas, kam ir vecāku atbildība.”

11 Regulas 8. pantā “Vispārējā piekritība” ir noteikts:

“1. Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība.

2. Uz šā panta 1. punktu attiecas 9., 10. un 12. panta noteikumi.”

12 Šīs pašas regulas 10. pantā “Piekritība bērna nolaupīšanas gadījumos” ir noteikts:

“Ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, tās dalībvalsts tiesām, kurā pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, saglabājas piekritība, kamēr bērns nav ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu kādā citā dalībvalstī un:

a) kamēr visas personas, iestādes vai citas struktūras, kam ir uzraudzības tiesības, nav piekritušas aizvešanai vai aizturēšanai;

   vai

b) kamēr bērns vismaz vienu gadu nav dzīvojis minētajā citā dalībvalstī pēc brīža, kad persona, iestāde vai cita struktūra, kam ir uzraudzības tiesības, ir zinājusi vai kad tām vajadzēja zināt par bērna atrašanās vietu, un bērns nav iekārtojies savā jaunajā vidē un neizpildās viens no šādiem nosacījumiem:
   i) viena gada laikā pēc tam, kad persona, kam ir uzraudzības tiesības, ir zinājusi vai tai vajadzēja zināt par bērna atrašanās vietu, nekādas prasības par atdošanu nav iesniegtas kompetentajās tās dalībvalsts iestādēs, kurā bērns ir aizvests vai tiek aizturēts;
   ii) atpakaļatdošanas prasība, ko iesniegusi persona, kurai ir uzraudzības [aizgādības] tiesības, ir atsaukta un jauna prasība nav iesniegta termiņā, kas noteikts i) daļā;
   iii) lieta, ko izskata tiesa dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas, ir slēgta atbilstoši 11. panta 7. punktam;
   iv) spriedumu par uzraudzību [aizgādību], kas neparedz bērna atpakaļatdošanu [atgriešanos], ir izdevušas tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas.”

13 Regulas Nr. 2201/2003 11. pantā "Bērna atpakaļatdošana" ir noteikts:

"1. Ja persona, iestāde vai cita struktūra, kam ir [aizgādības] tiesības, piesakās kompetentajās iestādēs dalībvalstī ar nolūku saņemt spriedumu, pamatojoties uz 1980. gada [..] Hāgas konvencij[u], lai panāktu tā bērna atpakaļatdošanu, kurš ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas, piemēro 2. līdz 8. punktu.

[..]

3. Tiesa, kurā iesniegts 1. punktā minētais pieteikums par bērna atpakaļatdošanu, rīkojas paātrināti tiesas procesos attiecībā uz šo pieteikumu, izmantojot ātrākās procedūras, kas paredzētas valsts tiesību aktos.

Neskarot pirmo daļu, tiesa izdod savu spriedumu ne vēlāk kā sešas nedēļas pēc pieteikuma iesniegšanas, ja vien nepastāv ārkārtēji apstākļi, kas padara to par neiespējamu.

[..]"

Grieķijas tiesības

14 No lēmumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu ietvertās informācijas izriet, ka Grieķijā pieteikums par [bērna] atgriešanos [atpakaļatdošanu] 1980. gada Hāgas konvencijas nozīmē ir jāiesniedz *Monomeles Protodikeio* (pirmās instances tiesa, tiesnesis vienpersoniski) tajā vietā, kurā atrodas attiecīgais bērns pēc nolaupīšanas vai kurā atrodas nolaupītāja dzīvesvieta. Šādu pieteikumu var iesniegt vai nu Tieslietu ministrija – kas šajā dalībvalstī ir centrālā iestāde, kura ir atbildīga par pieteikumiem par atpakaļatdošanu, – vai nu tieši persona, iestāde vai organizācija, kurai ir aizgādības tiesības attiecībā uz bērnu. Šis pieteikums tiek izskatīts pagaidu noregulējuma tiesvedībā, bet tiesa, kas izskata pieteikumu, pieņem galīgo nolēmumu strīdā saistībā ar bērna atpakaļatdošanu.

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

15 No lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu, kā arī no Tiesā sniegtajiem rakstveida un mutvārdu apsvērumiem izriet, ka *OL*, Itālijas pilsonis, un *PQ*, Grieķijas pilsone, apprecējās 2013. gada 1. decembrī Itālijā, dalībvalstī, kurā viņi pēc tam kopā apmetās uz dzīvi Sasoferato [*Sassoferrato*] pašvaldībā.

16 Kad *PQ* bija astotajā grūtniecības mēnesī, laulātie vienojās, ka viņa dzemdēs viņu bērnu Atēnās (Grieķija), kur viņa varētu saņemt palīdzību no sava tēva ģimenes, un ka pēc tam *PQ* atgriezīsies laulāto mājoklī Itālijā kopā ar viņu bērnu.

17 Līdz ar to laulātie devās uz Atēnām, kur *PQ* 2016. gada 3. februārī dzemdēja meitenīti, kura kopš tā laika dzīvo kopā ar savu māti. Pēc tam *OL* devās atpakaļ uz Itāliju. Atbilstoši *OL* teiktajam, viņš esot piekritis, kas bērns uzturas Grieķijā līdz 2016. gada maijam, laikam, kad viņš gaidīja atgriežamies savu sievu kopā ar zīdaini. Tomēr šī paša gada jūnijā *PQ* esot vienpusēji nolēmusi palikt Grieķijā kopā ar bērnu.

18 *PQ* uzskata, ka laulātie nebija noteikuši precīzu datumu, kad viņa atgriezīsies Itālijā kopā ar bērnu. *PQ* tostarp apgalvo, ka 2016. gada maijā un pēc tam šī paša gada jūnijā *OL* viņu apmeklēja Grieķijā. Turklāt viņi esot vienojušies šajā dalībvalstī kopā pavadīt vasaras atvaļinājumu.

19 2016. gada 20. jūlijā *OL* iesniedza *Tribunale ordinario di Ancona* (Ankonas apgabaltiesa, Itālija) prasības pieteikumu par laulības šķiršanu. Tā ietvaros viņš tostarp lūdza, lai viņam tiktu nodibināta atsevišķa aizgādība attiecībā uz viņa meitu, lai mātei tiktu piešķirtas saskarsmes tiesības, lai tiktu izdots rīkojums par bērna atpakaļatdošanu Itālijā un lai viņam tiktu piešķirti uzturlīdzekļi bērna uzturēšanai. Ar 2016. gada 7. novembra lēmumu šī tiesa uzskatīja, ka nav jālemj par prasījumiem saistībā ar vecāku atbildību par bērnu, jo šis bērns kopš savas dzimšanas uzturas dalībvalstī, kas nav Itālija. *OL* pārsūdzēja šo nolēmumu, kuru 2017. gada 20. janvārī apstiprināja *Corte di appello di Ancona* (Ankonas Apelācijas tiesa). Turklāt ar 2017. gada 23. janvāra lēmumu *Tribunale ordinario di Ancona* (Ankonas apgabaltiesa) atteicās lemt par pieteikumu piešķirt uzturlīdzekļus, joprojām balstoties uz to, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta nav Itālijā. Visbeidzot 2017. gada 23. februārī šī tiesa šķīra *OL* un *PQ* laulību, nelemjot par vecāku atbildību par bērnu.

20 Paralēli tiesvedībai Itālijas tiesās *OL* 2016. gada 20. oktobrī iesniedza *Monomeles Protodikeio Athinon* (Atēnu pirmās instances tiesa, tiesnesis vienpersoniski, Grieķija) pieteikumu par bērna atpakaļatdošanu.

21 Šajā ziņā šī tiesa uzskata, ka, lai gan bērns, protams, nav "aizvests" Regulas Nr. 2201/2003 11. panta 1. punkta vai 1980. gada Hāgas konvencijas 3. panta nozīmē no vienas dalībvalsts uz citu, tomēr šo bērnu viņa māte ir nelikumīgi aizturējusi Grieķijā, jo tēvs nav piekritis, ka tur tiek noteikta bērna pastāvīgā dzīvesvieta, un vecāki kopīgi īsteno vecāku atbildību par bērnu.

22 Šī tiesa uzskata, ka situācijas, kurās bērns ir dzimis vietā, kurai nav saiknes ar viņa vecāku pastāvīgo dzīvesvietu – piemēram, apstākļu sakritības vai *force majeure* dēļ, kā viņa vecāku ceļojums ārvalstīs –, un pēc tam viens no vecākiem viņu nelikumīgi aizved vai aiztur, izraisa smagus vecāku tiesību pārkāpumus un īstu bērna attālināšanu no vietas, kurā atbilstoši normālam dzīves ritumam būtu bijusi viņa pastāvīgā dzīvesvieta. Šo iemeslu dēļ uz šādām situācijām būtu jāattiecas atpakaļatdošanas procedūrai, kas paredzēta 1980. gada Hāgas konvencijā un Regulā Nr. 2201/2003.

23 Līdz ar to bērna fiziskai klātbūtnei noteiktā vietā neesot jābūt priekšnoteikumam, lai noteiktu viņa "pastāvīgo dzīvesvietu" Regulas Nr. 2201/2003 11. panta nozīmē. Konkrēti, runājot par jaundzimušajiem un zīdaiņiem, zūdot nozīme faktoriem, kas parasti ļauj noteikt parasto dzīvesvietu, jo mazi bērni pilnībā ir atkarīgi no personām, kuru aizgādībā viņi ir. Turklāt Tiesa pati uzskatot, ka zīdaiņu gadījumā nosacījumam par bērnu fizisko klātbūtni ir mazāka nozīme, jo tā savā 2010. gada 22. decembra spriedumā *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829) nosprieda, ka šāda zīdaiņa uzturēšanās noteiktā vietā kopsakarā ar citiem elementiem ir pietiekama, lai noteiktu viņa pastāvīgo dzīvesvietu.

24 Iesniedzējtiesas skatījumā, lai noteiktu jaundzimušā vai zīdaiņa pastāvīgo dzīvesvietu, drīzāk kā primārais faktors ir jāizmanto kopējā atbildīgo vecāku griba, kura var tikt izsecināta no gatavošanās, kuru viņi veikuši, gaidot bērnu, kā, piemēram, bērna dzimšanas deklarēšana dzimtsarakstu nodaļā viņu pastāvīgās dzīvesvietas iestādē, bērnam nepieciešamā apģērba vai viņam paredzēto mēbeļu iegādāšanās, viņa istabas sagatavošana vai pat lielākas mājas iznomāšana.

25 Šādos apstākļos *Monomeles Protodikeio Athinon* (Atēnu pirmās instances tiesa, tiesnesis vienpersoniski) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Kā ir jāinterpretē jēdziens "pastāvīgā dzīvesvieta" [Regulas Nr. 2201/2003] 11. panta 1. punkta izpratnē, kad runa ir par zīdaini, kurš apstākļu sakritības vai *force majeure* dēļ ir piedzimis citā vietā, nevis tajā, ko viņa vecāki, kuri attiecībā uz viņu kopīgi īsteno vecāku atbildību, bija iecerējuši kā viņa parasto dzīvesvietu, un kuru no tā brīža viens no vecākiem ir nelikumīgi aizturējis viņa piedzimšanas valstī, vai kurš ticis aizvests uz trešo valsti? Precīzāk – vai fiziska klātbūtne katrā ziņā ir nepieciešamais un acīmredzamais priekšnoteikums, lai noteiktu personas, it īpaši jaundzimušā, pastāvīgo dzīvesvietu?"

Par steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību

26 Iesniedzējtiesa ir lūgusi šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot Tiesas Reglamenta 107. pantā paredzēto steidzamības tiesvedību.

27 Lai pamatotu šo pieteikumu, šī tiesa apgalvo, ka pamatlieta attiecas uz bērnu, kurš ir tikai gadu vecs, bijis attālināts no sava tēva ilgāk nekā deviņus mēnešus, un tēvam nav bijusi iespēja sazināties ar viņu, un šāda situācija var būtiski kaitēt viņu attiecībām nākotnē.

28 Šajā ziņā ir jānorāda, pirmkārt, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz to, kā interpretēt Regulu Nr. 2201/2003, kas tika pieņemta, īpaši pamatojoties uz EKL 61. panta c) punktu, šobrīd LESD 67. pants, kas ir ietverts LESD trešās daļas V sadaļā, kura attiecas uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu. Tādējādi attiecībā uz to var tikt piemērota steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība.

29 Otrkārt, no lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka attiecīgais bērns ir nošķirts no sava tēva vecumā, kas ir īpaši nozīmīgs viņa attīstībai, un ka pašreizējās situācijas turpināšanās varētu būtiski kaitēt šī bērna turpmākajām attiecībām ar savu tēvu.

30 Šādos apstākļos Tiesas piektā palāta pēc tiesneša referenta priekšlikuma, uzklausījusi ģenerāladvokātu, 2017. gada 16. martā nolēma apmierināt iesniedzējtiesas pieteikumu par steidzamības tiesvedības piemērošanu šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Par prejudiciālo jautājumu

31 Vispirms ir jānorāda, ka pamatlietas apstākļi daļēji atšķiras no tiem, kas norādīti prejudiciālajā jautājumā.

32 No lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka *OL* un *PQ* bērns ir dzimis Grieķijā nevis "apstākļu sakritības vai *force majeure* dēļ", bet saskaņā ar viņa vecāku kopīgo gribu, lai *PQ* varētu saņemt sava tēva ģimenes palīdzību pirms dzemdībām un bērna pirmajos dzīves mēnešos. Ir arī acīmredzams, ka šis bērns netika "aizvests uz trešo valsti". Turklāt, lai gan iesniedzējtiesa savā jautājumā norāda gan uz "jaundzimušo", gan "zīdaini", ir jākonstatē, ka, tā kā tieši pirms apgalvotās viņa aizturēšanas, proti, 2016. gada jūnija, šim bērnam jau bija pieci mēneši, pamatlieta attiecas uz zīdaini.

33 Taču saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesas uzdevums nav sniegt konsultatīvus atzinumus par vispārīgiem vai hipotētiskiem jautājumiem (spriedums, 1992. gada 16. jūlijs, *Meilicke*/Komisija, C-83/91, EU:C:1992:332, 25. punkts; un rīkojums, 2017. gada 11. janvāris, *Boudjellal*, C-508/16, nav publicēts, EU:C:2017:6, 32. punkts).

34 Tomēr valstu tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā, kas izveidota ar LESD 267. pantu, Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas tai ļautu izspriest izskatāmo strīdu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi (it īpaši skat. spriedumu, 2016. gada 13. oktobris, *M.* un *S.*, C-303/15, EU:C:2016:771, 16. punkts un tajā minētā judikatūra).

35 Tādēļ uzdotais jautājums ir jāsaprot tādējādi, ka iesniedzējtiesa būtībā jautā, kā jāinterpretē jēdziens "parastā dzīvesvieta" Regulas Nr. 2201/2003 11. panta 1. punkta izpratnē, lai noteiktu, vai ir "nelikumīgas aizturēšanas" gadījums tādā situācijā, par kuru ir runa pamatlietā un kurā bērns ir piedzimis un nepārtraukti kopā ar savu māti vairākus mēnešus atbilstoši savu vecāku kopējai gribai uzturējies dalībvalstī, kas nav tā, kurā šiem vecākiem bija pastāvīgā dzīvesvieta pirms viņa dzimšanas. Šajā ziņā iesniedzējtiesa jautā, vai šādā situācijā vecāku sākotnējais nodoms attiecībā uz mātes un

bērna kopīgu atgriešanos šajā pēdējā minētajā dalībvalstī ir izšķirošais faktors, lai uzskatītu, ka šim bērnam tur ir viņa "pastāvīgā dzīvesvieta" šīs regulas nozīmē neatkarīgi no tā, ka viņš fiziski nekad nav bijis šajā dalībvalstī.

36 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar "nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas" jēdziena definīciju, kas ietverta Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 11. punktā un ir ļoti līdzīga tai, kāda ietverta 1980. gada Hāgas konvencijas 3. pantā, lai aizvešanu vai aizturēšanu uzskatītu par nelikumīgu, tai ir jābūt notikušai, pārkāpjot aizgādības tiesības, kas iegūtas ar tiesas nolēmumu, likumu vai nolīgumu, kuram ir juridisks spēks saskaņā ar tās "dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas".

37 Turklāt Regulas Nr. 2201/2003 11. panta 1. punktā ir paredzēts, ka šī panta noteikumi ir piemērojami, ja persona, kurai ir aizgādības tiesības, lūdz dalībvalsts kompetentajām iestādēm pieņemt lēmumu, pamatojoties uz 1980. gada Hāgas konvenciju, lai panāktu tā bērna atpakaļatdošanu, kurš ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts "dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas".

38 No šīm tiesību normām izriet, ka jēdziens "pastāvīgā dzīvesvieta" ir centrālais elements, lai izvērtētu pieteikuma par atpakaļatdošanu pamatotību. Šāds pieteikums var tikt apmierināts vienīgi tad, ja tieši pirms apgalvotās aizvešanas vai aizturēšanas bērna pastāvīgā dzīvesvieta bija dalībvalstī, uz kuru tiek lūgta atpakaļatdošana.

39 Saistībā ar to, kā ir saprotama frāze bērna "pastāvīgā dzīvesvieta", ir jāatgādina, ka Regulā Nr. 2201/2003, gluži kā 1980. gada Hāgas konvencijā, šis jēdziens nav definēts. Šīs regulas pantos, kuros tas norādīts, arī nav tiešas norādes uz dalībvalstu tiesību aktiem šī jēdziena jēgas un tvēruma definēšanai.

40 Tādējādi Tiesa vairākkārt ir nospriedusi, ka runa ir par autonomu Savienības tiesību jēdzienu, kurš ir jāinterpretē, ņemot vērā tiesību normu, kurā tas norādīts, kontekstu un Regulas Nr. 2201/2003 mērķus, tostarp no tās preambulas 12. apsvēruma izrietošo mērķi, saskaņā ar kuru šajā regulā noteiktie jurisdikcijas noteikumi ir izveidoti, ņemot vērā bērna prioritārās intereses un it īpaši tuvuma kritēriju (skat. spriedumus, 2009. gada 2. aprīlis, *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, 34. un 35. punkts, kā arī 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44.–46. punkts).

41 Turklāt saskaņā ar Tiesas judikatūru jēdziena "pastāvīgā dzīvesvieta" nozīmei Regulā Nr. 2201/2003 ir jābūt vienotai. Tādējādi šī jēdziena interpretācija, kas sniegta šīs regulas 8. un 10. pantā saistībā ar tiesu starptautisko jurisdikciju lietās par vecāku atbildību, ir attiecināma uz šīs pašas regulas 11. panta 1. punktu (šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 9. oktobris, *C*, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 54. punkts).

42 Atbilstoši šai pašai judikatūrai bērna "pastāvīgajai dzīvesvietai" atbilst vieta, ko raksturo zināma bērna integrācija sociālajā un ģimenes vidē. Šī vieta ir jānosaka valsts tiesai, ņemot vērā visus katra konkrētā gadījuma faktiskos apstākļus (spriedumi, 2009. gada 2. aprīlis, *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, 42. un 44. punkts, kā arī un 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 47. punkts).

43 Tādēļ līdztekus bērna fiziskajai klātbūtnei dalībvalstī ir jāņem vērā citi faktori, kas var liecināt, ka šai klātbūtnei nav pagaidu vai gadījuma raksturs un ka bērna dzīvesvietu raksturo zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē (spriedums, 2009. gada 2. aprīlis, *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, 38. punkts).

44 Šo faktoru vidū ir bērna uzturēšanās dalībvalsts teritorijā ilgums, regularitāte, apstākļi un iemesli, kā arī bērna pilsonība (šajā ziņā skat. spriedumu, 2009. gada 2. aprīlis, *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, 39. punkts). Turklāt vērā ņemamie faktori atšķiras atkarībā no attiecīgā bērna vecuma (spriedums, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 53. punkts).

45 Ja attiecīgais bērns ir zīdainis, Tiesa ir norādījusi, ka maza bērna vide galvenokārt ir ģimenes vide, kuru nosaka attiecīgā persona vai attiecīgās personas, ar kurām bērns dzīvo un kuras viņu faktiski uzrauga un aprūpē, un šim bērnam noteikti ir kopīga sociālā un ģimenes vide ar šo personu vai personām. Līdz ar to, ja, gluži kā pamatlietā, zīdaini aprūpē māte dalībvalstī, kas nav viņa tēva pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts, tostarp jāņem vērā, pirmkārt, mātes uzturēšanās pirmās dalībvalsts teritorijā ilgums, regularitāte, apstākļi un iemesli un, otrkārt, mātes ģeogrāfiskā un ģimenes izcelsme, kā arī ģimenes un sociālās saiknes, kuras mātei un bērnam ir šajā pašā dalībvalstī (skat. spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 54.–56. punkts).

46 Saistībā ar vecāku nodomu apmesties kopā ar bērnu uz dzīvi dalībvalstī Tiesa ir atzinusi, ka šis nodoms arī var tikt ņemts vērā, ja tas izpaužas tādos noteiktos konkrētos apstākļos kā mājokļa iegāde vai noīrēšana mērķa valstī (šajā ziņā skat. spriedumu, 2009. gada 2. aprīlis, *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, 40. punkts).

47 [Ar labojumiem, kas izdarīti ar 2017. gada 12. jūnija rīkojumu] Tādējādi saskaņā ar Tiesas judikatūru vecāku nodoms principā nevar būt pats par sevi noteicošs, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu Regulas Nr. 2201/2003 nozīmē, bet ir "norāde", kas papildina citu saskanīgo elementu kopumu.

48 Protams, nozīme, kas jāpiešķir šim apsvērumam, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu, ir atkarīga no katras lietas individuālajiem apstākļiem (šajā ziņā skat. spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 50. un 51. punkts).

49 To paturot prātā, ir jāatgādina, ka pamatlietā, gluži kā tas uzsvērts šī sprieduma 32. punktā, bērns ir dzimis noteiktā dalībvalstī saskaņā ar vecāko kopīgo gribu un tieši pirms apgalvotās aizturēšanas šis bērns tur bija secīgi nodzīvojis piecus mēnešus kopā ar savu māti viņas tēva ģimenē, nekad nepametot minētās dalībvalsts teritoriju.

50 Šajos apstākļos nodoma, kuru sākotnēji pauduši vecāki par mātes kopā ar bērna atgriešanos otrajā dalībvalstī, kas bija viņu pastāvīgā dzīvesvieta pirms bērna dzimšanas, uzskatīšana par dominējošo apsvērumu, faktiski nosakot vispārēju un abstraktu noteikumu, saskaņā ar kuru zīdaiņa pastāvīgā dzīvesvieta noteikti ir viņa vecāku dzīvesvieta, pārsniegtu jēdziena "pastāvīgā dzīvesvieta" Regulas Nr. 2201/2003 robežas un būtu pretrunā atpakaļatdošanas procedūras sistēmai, efektivitātei un mērķim. Visbeidzot bērna primāro interešu mērķiem nav nepieciešama tāda interpretācija, kādu piedāvā iesniedzējtiesa.

51 Šajā ziņā, pirmkārt, ir jāatgādina, ka jēdziens "pastāvīgā dzīvesvieta" Regulas Nr. 2201/2003 nozīmē būtībā ietver fakta jautājumu. Līdz ar to ar šo jēdzienu būtu grūti saskaņot uzskatu, ka sākotnējais vecāku nodoms, ka bērns uzturas noteiktā vietā, prevalē pār apstākli, ka viņš kopš savas dzimšanas ir nepārtraukti uzturējies citā dalībvalstī.

52 Otrkārt, ņemot vērā 1980. gada Hāgas konvencijas un Regulas Nr. 2201/2003 11. panta 1. punktu sistēmu, arguments, saskaņā ar kuru vecāki kopīgi īsteno aizgādības tiesības un līdz ar to māte viena pati nevarēja noteikt bērna dzīvesvietu, nevar būtu dominējošais, lai noteiktu šī bērna "pastāvīgo dzīvesvietu" šīs regulas nozīmē.

53 Saskaņā ar "nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas" definīciju, kas izklāstīta minētās regulas 2. panta 11. punktā un 1980. gada Hāgas konvencijas 3. pantā un atgādināta šī sprieduma 36. punktā, aizvešanas vai aizturēšanas likumīgums vai nelikumīgums ir jāizvērtē atkarībā no aizgādības tiesībām, kas iegūtas saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms viņa aizvešanas vai aizturēšanas. Tādējādi, izvērtējot pieteikumu par atpakaļatdošanu, vispirms tiek noteikta bērna pastāvīgā dzīvesvieta un pēc tam identificētas iespējami pārkāptās aizgādības tiesības.

54 Līdz ar to tēva piekrišanas vai nepiekrišanas esamība, īstenojot savas aizgādības tiesības, saistībā ar bērna apmešanos uz dzīvi kādā vietā nevar būtu dominējošais apsvērums, lai noteiktu šī bērna "pastāvīgo dzīvesvietu" Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē, kas turklāt atbilst domai, ka šis jēdziens būtībā ietver faktu jautājumu.

55 Turklāt šo interpretāciju apstiprina šīs regulas 10. pants, kurā ir tieši paredzēta situācija, kurā bērns iegūst jaunu pastāvīgo dzīvesvietu pēc nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas.

56 Treškārt, tādā lietā kā pamatlieta uzskatīt vecāku sākotnējo nodomu par dominējošo faktoru, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu, būtu pretrunā atpakaļatdošanas procedūras efektivitātei un tiesiskajai noteiktībai.

57 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka atpakaļatdošanas procedūra pēc sava rakstura ir paātrinātā procedūra, jo tās mērķis, kā tas paredzēts 1980. gada Hāgas konvencijā un Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 17. apsvērumā, ir nodrošināt bērna ātru atpakaļatdošanu. Savienības likumdevējs turklāt ir konkretizējis šo prasību Regulas Nr. 2201/2003 11. panta 3. punktā, paredzot tiesām, kurās iesniegti pieteikumi par atpakaļatdošanu, nolēmumu pieņemšanai ne vairāk kā sešas nedēļas no iesniegšanas, izņemot ārkārtas apstākļus.

58 Tādēļ pieteikumam par atpakaļatdošanu ir jābūt pamatotam ar ātri un viegli pārbaudāmiem un iespējami viennozīmīgiem elementiem. Taču tādā lietā kā pamatlieta var būt grūti, pat neiespējami, izslēdzot jebkādas saprātīgas šaubas, konstatēt vecāku paredzēto sākotnējo datumu, kurā mātei jāatgriežas viņu pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī, un konstatēt, vai mātes lēmums palikt bērna dzimšanas dalībvalstī ir cēlonis vai, tieši pretēji, sekas tam, ka tēvs iesniedza laulības šķiršanas pieteikumu pirmās dalībvalsts tiesās.

59 Kopumā šajā kontekstā bērna "pastāvīgās dzīvesvietas" jēdzienā Regulas Nr. 2201/2003 nozīmē interpretējot vecāku sākotnējo nodomu attiecībā uz vietu, kurai "būtu bijis jābūt" šīs dzīvesvietas vietai, kā dominējošo faktoru, valsts tiesām tiktu uzlikts pienākums vai nu vākt ļoti daudzus pierādījumus un liecības, lai pārliecinoši noteiktu šādu nodomu, ko būtu grūti saskaņot ar atpakaļatdošanas procedūras paātrināto raksturu, vai nu pieņemt nolēmumus bez visiem atbilstošajiem elementiem, kas būtu tiesiskās nenoteiktības avots.

60 Ceturtkārt, tādā lietā kā pamatlieta tāda jēdziena "pastāvīgā dzīvesvieta" interpretācija, kādu iesaka iesniedzējtiesa, būtu pretrunā atpakaļatdošanas procedūras mērķim.

61 No 1980. gada Hāgas konvencijas paskaidrojumu ziņojuma izriet, ka viens no šīs konvencijas mērķiem un līdz ar to Regulas Nr. 2201/2003 11. panta mērķiem ir *statu quo ante* atjaunošana, t.i., tādas situācijas atjaunošana, kāda bija pirms bērna nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas. Tādēļ atpakaļatdošanas procedūra paredz bērnu atgriezt viņam vispazīstamākajā vidē un tādējādi atjaunot viņa dzīves un attīstības apstākļu turpinātību.

62 Taču tādā situācijā kā pamatlietā saskaņā ar šo mērķi šķietamā viena no vecākiem nelikumīgā rīcība pati par sevi nevar pamatot to, ka tiek apmierināts pieteikums par atpakaļatdošanu un bērns tiek aizvests no dalībvalsts, kurā viņš ir dzimis un nepārtraukti pastāvīgi uzturas, uz dalībvalsti, kas viņam nav pazīstama.

63 Protams, atpakaļatdošanas procedūra, kas noteikta 1980. gada Hāgas konvencijā un Regulā Nr. 2201/2003, ir domāta arī, lai viens no vecākiem nevarētu pastiprināt savu pozīciju attiecībā uz aizgādību pār bērnu, ar faktiska apstākļa palīdzību izvairoties no tiesu jurisdikcijas, kurām saskaņā ar tostarp šajā regulā paredzētajiem noteikumiem ir paredzēts spriest par vecāku atbildību saistībā ar šo bērnu (šajā ziņā skat. spriedumus, 2009. gada 23. decembris, *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 49. punkts, un 2014. gada 9. oktobris, *C*, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 67. punkts).

64 Šajā ziņā tomēr ir jāuzsver, ka saistībā ar pamatlietu nav sniegtas nekādas norādes, kas ļautu uzskatīt, ka māte vēlējās apiet piekritības noteikumus, kas šajā regulā paredzēti vecāku atbildības jomā.

65 Turklāt ir jāprecizē, ka ar lēmumu par bērna atpakaļatdošanu vai neatdošanu netiek regulēts jautājums par viņa aizgādību. Šajā ziņā neiespējamība panākt labvēlīgu risinājumu atpakaļatdošanas procedūras ietvaros pamatlietā neskar tēva iespēju aizstāvēt savas tiesības saistībā ar bērnu, izmantojot procesu attiecībā uz vecāku atbildību pēc būtības, kas ir uzsākts tiesās, kuru kompetencē ir lemt par to saskaņā ar Regulu Nr. 2201/2003 un kurās varēs tikt padziļināti izvērtēti visi apstākļi, tostarp vecāku rīcība (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2010. gada 5. oktobris, *McB.*, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 58. punkts).

66 Visbeidzot, ciktāl, kā tas norādīts šī sprieduma 40. punktā, jēdziens "pastāvīgā dzīvesvieta" Regulas Nr. 2201/2003 nozīmē ir jāinterpretē atkarībā no bērna prioritārajām interesēm, ir jāuzsver, ka šī prioritārā apsvēruma mērķiem šajā lietā nav nepieciešama tāda interpretācija, kādu piedāvā iesniedzējtiesa. Konkrēti, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. panta 3. punktā paredzētās bērna tiesības uzturēt personīgās attiecības un tiešos kontaktus ar saviem abiem vecākiem neietver bērna pārvietošanos uz dalībvalsti, kurā bija viņa vecāku dzīvesvieta pirms viņa dzimšanas. Šīs pamattiesības varēs tikt aizsargātas procesā, kurā pēc būtības tiks izlemti jautājumi attiecībā uz vecāku atbildību, kāda ir norādīta iepriekšējā punktā, un kurā varēs atkārtoti izvērtēt jautājumu par aizgādību un vajadzības gadījumā noteikt eventuālās saskarsmes tiesības.

67 Turklāt arī atbilstoši tuvuma kritērijam, kuram Savienības likumdevējs devis priekšroku Regulā Nr. 2201/2003 tieši tāpēc, lai nodrošinātu bērna prioritāro interešu ņemšanu vērā, ir tas, ka šo bērnu skarošie eventuālie lēmumi tiek pieņemti tās dalībvalsts tiesās, kurā bērns nepārtraukti dzīvo kopš savas dzimšanas (šajā ziņā skat. spriedumus, 2009. gada 23. decembris, *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 36. punkts, un 2010. gada 15. jūlijs, *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, 91. punkts).

68 Katrā ziņā Tiesas rīcībā nav neviena elementa, kas ļauj uzskatīt, ka pamatlietas specifiskajos apstākļos būtu skartas bērna prioritārās intereses.

69 Tādēļ tādā lietā kā pamatlieta Regulas Nr. 2201/2003 11. panta 1. punkts nevar tikt interpretēts tādējādi, ka tieši pirms aizturēšanas, par kuru apgalvo tēvs, bērna "pastāvīgā dzīvesvieta" šīs tiesību normas nozīmē bija dalībvalstī, kurā bija viņa vecāku pastāvīgā dzīvesvieta pirms viņa dzimšanas. Tādēļ mātes atteikšanās atgriezties kopā ar bērnu šajā valstī nevar būt bērna "nelikumīga aizvešana vai aizturēšana" šīs tiesību normas nozīmē.

70 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu jāatbild, ka Regulas Nr. 2201/2003 11. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādā situācijā kā pamatlietā, kurā bērns saskaņā ar savu vecāku kopīgo gribu ir piedzimis un nepārtraukti kopā ar savu māti vairākus mēnešus uzturējies dalībvalstī, kas nav tā, kurā šiem vecākiem bija pastāvīgā dzīvesvieta pirms viņa dzimšanas, vecāku sākotnējais nodoms par mātes atgriešanos kopā ar bērnu šajā dalībvalstī neļauj uzskatīt, ka šim bērnam tur bija viņa "pastāvīgā dzīvesvieta" šīs regulas nozīmē.

Līdz ar to šādā situācijā mātes atteikšanās kopā ar bērnu atgriezties šajā pašā valstī nevar tikt uzskatīta par bērna "nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu" 11. panta 1. punkta nozīmē.

Par tiesāšanās izdevumiem

71 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

Padomes 2003. gada 27. novembra Regulas (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu 11. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādā situācijā kā pamatlietā, kurā bērns saskaņā ar savu vecāku kopīgo gribu ir piedzimis un nepārtraukti kopā ar savu māti vairākus mēnešus uzturējies dalībvalstī, kas nav tā, kurā šiem vecākiem bija pastāvīgā dzīvesvieta pirms viņa dzimšanas, vecāku sākotnējais nodoms par mātes atgriešanos kopā ar bērnu šajā dalībvalstī neļauj uzskatīt, ka šim bērnam tur bija viņa "pastāvīgā dzīvesvieta" šīs regulas nozīmē.

Līdz ar to šādā situācijā mātes atteikšanās kopā ar bērnu atgriezties šajā pašā valstī nevar tikt uzskatīta par bērna "nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu" 11. panta 1. punkta nozīmē.

[Paraksti]